قنووت

له نوێژی وەتر

و

نوێژە فەرزەکاندا

ئامادەکردنی

إدريس محمود

پێداچوونەوەی

ماموستا خليل أحمد

=================================

له بڵاوکراوەکانی سایتی بەهەشت

www.ba8.org

هەمیشە لەگەڵمان بن بۆ بەرهەمی نوێ

==========================

تێبینی : مافی بڵاوکردنەوەی ئەم بابەتە بۆ هەموو

موسڵمانێکە بە مەرجێ وەکو خۆی بڵاوی بکاتەوەو دەستکاری نەکرێت

بسم الله الرحمن الرحيم

پێشەکی

إن الحمد لله نحمده ونستعينه ونستغفره ، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا ، من يهده الله فلا مضل له ، ومن يضلل الله فلا هادي له ، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له ، وأشهد أن محمدا عبده ورسوله .

أما بعد : فإن أصدق الحديث كتاب الله ، وأحسن الهدي هدي محمد ﷺ ، وشر الأمور محدثاتها وكل محدثة بدعة ، وكل بدعة ضلالة ، وكل ضلالة في النار.

بیدعە یەکێکە لەو بەڵا گەورانەی کە تووشی ئوممەتی ئیسلامی بووە ، و زۆرێك لە خەڵکی بەرەو سەر لێ شێواوی و گومڕایی بردووە ، هەرچەندە هەندێکیان وا تێگەیشتوون یان وا تێگەیەنراون کە لەسەر حەقن ، وەکو (صديق حسن خان) **دەفەرموێت :** (وكثيرا ما يقع الإنسان في الابتداع ، وهو يظن أنه في الاتباع ، والسبب عدم الشغل بالعلم ، وسؤال أهل الذكر)[1] **واتە : زۆر جار مرۆڤ دەکەوێتە بیدعەوە و تووشی دەبێت ، بەڵام خۆی پێی وایە شوێنکەوتووی سوننەتە ، هۆکارەکەشی سەرقاڵ نە بوونە بە عیلم ، و پرسیار نەکردنە لە زانایان و شارەزایانی دین .**

بۆ نەهێشتنی ئەو بیدعە و خورافیاتانەش کە تێکەڵ بە دین کراون ، پێویستمان بەوەیە سەرەتا هەوڵ بدەین خۆمان فێر ببین و شارەزای دینەکەمان ببین ، پاشان خەڵکیش فێربکەین ، و وریایان بکەینەوە لە مەترسی بیدعە و بیدعەچیان ، بە ڕاستی ئەوە چارەسەرە ، ئەگەر جگە لەوە بتەوێ ڕێگاچارەیەکی تر بگریتە بەر ، ئەوا دەبیتە هۆکارێك بۆ زیاترکردنی بیدعە نەك کەمکردنەوەی ، ئەوەی لەم نامیلکەیەشدا هاتووە هەوڵێکە بۆ لە گۆڕنانی ئەو بیدعانەی کە لە قونووتدا دەکرێن ، لە خوای گەورە داواکارین شارەزامان بکات لە دینەکەی خۆی .. آمين .

وصلى الله وسلم على نبينا محمد وعلى آله وصحبه وسلم

[1] (الروضة الندية : ص ١٣٧) .

ماناى قونووت

قونووت له زماندا به چەند مانایەك هاتووه لەوانه : وەستان بەپێوه (القيام) ، **بێدەنگی** (السكوت) ، **بەردەوامی پەرستش** (دوام العبـادة) ، **پاڕانەوه** (الـدعاء) ، (التسبيح) ، (الخشوع) .

لـه زاراوه (اصطلاح) **دا** : (هو اسم للدعاء في الصلاة في محل مخصوص من القيـام)[٢]

واته : نا

وێکه بۆ ئەو پاڕانەوەیەی کە لـه شوێنێکی تایبـەت لـه نوێـژدا دەکرێـت لـه کـاتی وەستان به پێوه .

قونووت له نوێژه فەرزەکاندا [٣]

قونووت له نوێژه فەرزەکاندا شەرعی نیه ، تەنها له کاتی بەڵا و ناهەمواری[٤] (النوازل) **دا نەبێت ، بەڵگەشمان ئەوەیه کە له فەرموودەدا هـاتووه :** "كان يقنت في الصلوات الخمـس كلـها"[٥] **واتـه : لـه هـەر پێـنج نوێـژه فەرزەکـەدا پێغەمبـەر ﷺ قونووتی دەکرد .**

بـەڵام "كان لا يقنت فيها إلا إذا دعا لقوم ، أو دعا على قـوم"[٦] **واتـه : قونـووتی نەدەکرد جگه لەو کاتەدا نەبێت کە دوعا بۆ قەومێك بکات ، یان دوعا له قەومێك بکات .**

لەو دوعایانەشـی کـه کردوویـەتی : " اللهم أنج الوليد بن الوليد ، و سـلمة بـن الهشام ، و عيَاش بن أبي ربيعة ، اللهم اشدد وطأتك على مضر ، و اجعلها سنين كسني يوسف ، [اللهم العن لحيان و رعلا و ذكوان و عصية عصت الله و رسوله] "[٧] .

پاشان " کە له قونووت دەبووەوه دەیفەرموو : (الله أكـبر) **، و سـوژدەی دەبرد "**[٨] .

پێغەمبەری خوا ﷺ بۆ ماوەیـەکی کـاتی قونـووتی دەکـرد ، وەکو(أنس) **ی کوڕی** (مالك) **دەفـەرموێت :** " قنت رسول الله ﷺ شهرا يدعو على حي من أحياء العرب

---

[٢] (الفتوحات الربانية على الأذكار النووية : ٢ / ٢٨٦) .

[٣] **بڕوانه** : (فقه السنة : ص٢٣٥) و (صفة الصلاة للألباني : ص ١٧٨) و (الاختيارات الفقهية للإمام الألباني : ص ٩٥).

[٤] **وەکو داگیرکردنی وڵات له لایەن دوژمنەوه ...**

[٥] (أخرجه أبو داود و السراج و الدارقطني بسندين حسنين)

[٦] (الصحيحة : ٦٣٩) .

[٧] (البخاري : ٤٥٦٠ ، و الزيادة لمسلم : ٦٧٥).

[٨] (أخرجه أبو يعلى في مسنده بسند جيد).

، ثم تركه "[٩] **واتە : پێغەمبەری خوا ﷺ مانگێك قونووتی كرد، دوعای كرد لە چەند هۆزێك لە هۆزەكانی عەرەب ، پاشان وازی لێ هێنا.**

ئەمەش بەڵگەیە لەسەر ئەوەی كە پێغەمبەری خوا ﷺ بە بە ردەوامی قونووتی نەكردووە ، بەڵكو بۆ ماوەیەكی دیاری كراو (مانگێك) كردوویەتی و پاشان وازی لێ هێناوە ، وتەی ئەنەس ﵁ بەوەی كە مانگێك كردوویەتی و پاشان وازی لێ هێناوە ، بەڵگەیە لەسەر ئەوەی ئەو قونووتەی كە ئەنەس ﵁ مەبەستیەتی قونووتی كاتی بەڵا و ناهەموارییە ، هەر بۆیەش كاتەكەی دیاری كردووە بە مانگێك[١٠] .

قونووت لە نوێژی بەیانیاندا[١١]

تایبەتكردنی قونووت بە نوێژی بەیانیان بیدعەیە[١٢] ، **چونكە نوێژی بەیانی لەگەڵ نوێژە فەرزەكانی تردا هیچ جیاوازیەكی نیە ، و هەموویان هەر لە كاتی بەڵا و ناهەمواریدا قونووتیان تێدا دەكرێت ، بەڵگەش لەسەر ئەوەی كە بیدعەیە ، فەرموودەكەی** (أبي مالك الأشجعي) **یە كە دەفەرموێت :** " قلت لأبي : يا أبت إنك صليت خلف رسول الله ﷺ و أبي بكر و عمر و عثمان و علي هاهنا بالكوفة نحو خمس سنين ، أكانوا يقنتون في الفجر ؟ قال : ((أي بني محدث))"[١٣] **واتە : بە باوكم وت : ئەی باوكە تۆ لەدوای پێغەمبەری خوا ﷺ و ئەبوبەكر و عومەر و عوسمان و عەلیەوە نوێژت كردووە لێرە لە كوفە بۆ ماوەی پێنج ساڵ ، ئایا ئەوان قونووتیان كردووە لە نوێژی بەیانیاندا ؟ فەرمووی :** ((**نەخێر كوڕم ئەوە شتێكی تازە داهێنراوە . واتە : بیدعەیە**)) .

لێرەدا ئەم هاوەڵە بەڕێزە ئەوەی ڕوون كردەوە بۆ كوڕەكەی كەوا پێغەمبەری خوا ﷺ و چوار خەلیفەكەش ﵃ لە نوێژی بەیانیاندا قونووتیان نەكردووە ، پێغەمبەری خوایش ﷺ لە كۆتایی ژیانیدا وەصیەتی بۆ ئوممەتەكەی كردووە ، كە دەست بگرن بە سوننەتی خۆی ﷺ و خەلیفە ڕێنموونی كراوەكانەوە كە ئەوانیش (ئەبوبەكر و عومەر و عەلی و عوسمان) ن ﵃

---

[٩] (مسلم : ١ / ٤٦٩).

[١٠] **بڕوانە :** (القول المبين في أخطاء المصلين : ص ١٢٩) .

[١١] **بۆ نوسینی ئەم باسە سوودم لە كتێبی** (الموسوعة الفقهية الميسرة في فقه الكتاب و السنة المطهرة – حسين العوايشة) **وەرگرتووە** .

[١٢] **بڕوانە :** (قاموس البدع : ص ٤٠٧) و(الوجيز في فقه السنة و الكتاب العزيز : ١١٦) و(موسوعة الأحكام و الفتاوى الشرعية : ص٣٣٩) و(السنن و المبتدعات في العبادات : ٢٧٧).

[١٣] (صحيح ابن ماجة : ١٠٢٦) .

هەروەها (سعيد) **ی کوڕی** (جبير) **دەفەرموێت :** " إن القنوت في صلاة الفجر بدعة "[١٤]
واتە : قونووت لە نوێژی بەیانیاندا بیدعەیە .

پێشەوا (أحمد و إسحاق) **فەرموویانە :** (لا يقنت في الفجر إلا عند نازلة تترل بالمسلمين)[١٥] **واتە : قونووت ناکرێت لە نوێژی بەیانیاندا تەنها لە کاتێکدا نەبێت کە بەڵا و ناهەمواری بە سەر موسڵماناندا بێت .**

وە لە چەند (أثر) **ێکدا هاتووە کە هاوەڵان لە نوێژی بەیانیاندا قونووتیان نەکردووە**[١٦]:

(أسود)**ی کوڕی** (يزيد) **و** (عمرو)**ی کوڕی** (ميمون) **دەگێڕنەوە** :(أنهما صليا خلف عمر الفجر فلم يقنت) **واتە : نوێژیان لە دوای عومەرەوە کردووە ، قونووتی نەکردووە .**

(علقمة)**ی کوڕی** (قيس) **دەگێڕێتەوە :** (أن ابن مسعود لم يكن يقنت في الفجر) **واتە :** (ابن مسعود) **قونووتی نەدەکرد لە نوێژی بەیانیاندا .**

(عمرو)**ی کوڕی** (دينار) **دەگێڕێتەوە :** (أن ابن الزبير صلى بهم الصبح فلم يقنت) **واتە :** (ابن الزبير) **نوێژی بەیانی پێ کردوون قونووتی نەکردووە .**

(سعيد)**ی کوڕی** (جبير) **دەگێڕێتەوە :** (عن ابن عباس وابن عمر أنهما كانا لا يقنتان في الفجر) **واتە :** (ابن عباس) **و**(ابن عمر) **لە نوێژی بەیانیاندا قونووتیان نەکردووە .**

زانای پایەبەرز (ابن باز) **دەفەرموێت :** ((... أما القنوت دائما في صلاة الفجر فليس بمشروع بل هو محدث ...))[١٧] **واتە : بەڵام قونووت بە بەردەوامی لە نوێژی بەیانیاندا شەرعی نیە بەڵکو تازە داهێنراوە .**

هەروەها زانای پایەبەرز (محمد ناصرالدين الألباني)**ش دەفەرموێت : بیدعەیە ، و فەرموودەکەی** (أبي مالك الأشجعي) **دەکات بە بەڵگە**[*] .

بەڵام ئەو فەرموودەیەی کە (ابن سيرين) **گێڕاویەتیەوە و دەڵێت :** " سئل أنس بن مالك : أقنت النبي ﷺ في الصبح ؟ قال : نعم ، فقيل : أو قنت قبل الركوع [أو بعد الركوع]؟ قال : بعد الركوع يسيرا "[١٨] .

---

[١٤] قال الشيخ الألباني في (الإرواء) ـــ التحقيق الثاني ـــ بعد تضعيفه نسبته إلى ابن عباس : (والصحيح أنه من قول سعيد بن جبير) . (الموسوعة الفقهية لحسين العوايشة) .

[١٥] (الترمذي : ٢ / ١٩١) .

[١٦] (هذه الآثار أخرجها ابن أبي شيبة في (المصنف : ٢ / ١٠٢) ، وبعضها عند عبدالرزاق (١٠٥) وما بعدها بأسانيد صحيحة) (السنن و المبتدعات في العبادات : ص٢٧٩) و (ما صح من آثار الصحابة : ص٤١٥) .

[١٧] (موسوعة الأحكام :ص٣٣٩).

[*] (إرواء الغليل : ٢ /١٨٢) .

[١٨] (البخاري : ١٠٠١).

واتە : پرسیار کرا لە ئەنەسی کوڕی مالیك : ئایا پێغەمبەری خوا ﷺ لە نوێژی بەیانیدا قونووتی کردووە ؟ فەرمووی : بەڵێ ، وترا : پێش ڕکوع قونووتی کردووە یان دوای ڕکوع ؟ فەرمووی : پاش ڕکوع بۆ ماوەیەکی کەم .

لە فەرموودەیەکی تردا ئەنەس رضي الله عنه **دەفەرموێت :** " قنت رسول الله ﷺ شهرا يدعو على حي من أحياء العرب ، ثم تركه "[19] **واتە : پێغەمبەری خوا ﷺ مانگێك قونووتی کرد، دوعای کرد لە چەند هۆزێك لە هۆزەکانی عەرەب ، پاشان وازی لێ هێنا.**

ئەم فەرموودەیە بەڵگەیە لە سەر ئەوەی کە پێغەمبەری خوا ﷺ بە بەردەوامی قونووتی نەکردووە ، چونکە ئەنەس دەفەرموێ مانگێك قونووتی کرد پاشان وازی لێ هێنا ، ئەمەش قونووتی کاتی بەلاَ و ناهەمواریە کە تایبەت نیە بە نوێژێك لە نوێژەکان بەڵکو لە هەموو نوێژەکاندا دەکرێت ، لە پاش ڕکوع ، وە پێغەمبەری خوا ﷺ ئەم قونووتەی نەدەکرد لە کاتێکدا نەبێت کە دوعا لە یەکێك بکات یان دوعا بۆ یەکێك بکات .

(أبو هريرة) **دەفەرموێت :** " أن رسول الله ﷺ كان إذا أراد أن يدعو على أحد أو يدعو لأحد ، قنت بعد الركوع ... "[20] **واتە : پێغەمبەری خوا ﷺ ئەگەر بیویستایە دوعا لە یەکێك بکات ، یان دوعا بۆ یەکێك بکات ، لە پاش ڕکوع قونووتی دەکرد .**

لەو دوعایەنەشی کە کردوویەتی : (خفاف) **ی کوڕی** (إيماء) **دەفەرموێت :** " ركع رسول الله ﷺ ثم رفع رأسه فقال : غفار غفر الله لها ، وأسلم سالمها الله وعصية عصت الله ورسوله ، اللهم العن بني لحيان والعن رعلا وذكوان " . **واتە : پێغەمبەری خوا ﷺ ڕکوعی برد پاشان سەری بەرزکردەوە و فەرمووی :** غفار غفر الله لها ، و أسلم سالمها الله وعصية عصت الله ورسوله ، اللهم العن بني لحيان والعن رعلا وذكوان .

لەبەرئەوە کاتێك (عاصم) **هات بۆ لای** (أنس) **ی کوڕی** (مالك) **و پرسیاری لێکرد لە بارەی قونووتەوە و فەرمووی :** " قد كان القنوت قبل الركوع أو بعده ؟ قال : قبله ، قال : فإن فلانا أخبرني عنك أنك قلت : بعد الركوع ! فقال كذب ؛ إنما قنت رسول الله ﷺ بعد الركوع شهرا ، أراه كان بعث قوما يقال لهم القراء زهاء سبعين رجلا إلى قوم من المشركين دون أولئك ، وكان بينهم و بين رسول الله ﷺ عهد فقنت رسول الله ﷺ شهرا

---

[19] (مسلم : ١ / ٤٦٩).

[20] (البخاري : ٤٥٦٠).

يدعو عليهم "[٢١] **واته : قونووت پێش ڕکوع بوو یان دوای ڕکوع ؟ فەرمووی پێش ڕکوع ، عاصم فەرمووی : فلان کەس هەواڵی پێداوم کە تۆ وتووتە : پاش ڕکوع ! فەرمووی : درۆی کرد ، پێغەمبەری خوا ﷺ مانگێك قونووتی لە پاش ڕکوع کرد ، کۆمەڵێك لە هاوەڵان کە پێیان دەوترا :** (القراء)[٢٢] **و نزیکەی حەفتا پیاو بوون ، ناردنی بۆ لای قەومێکی هاوەڵ بڕیاردەر ، وە لە نێوان ئەو قەومە و پێغەمبەری خوادا ﷺ پەیمان هەبوو ، پێغەمبەری خوا ﷺ یەك مانگ قونووتی کرد و دوعای تێکردن .**

لەم فەرموودەیەدا ئەنەس ﷺ ئەوەی نەفی کرد کە قونووت دوای ڕکوع بێت ، ئەمەش وای لێ تێدەگەین کە قونووتی وەتر پێش ڕکوعە ، بەڵام لە کاتی بەڵا و ناهەمواریدا پاش ڕکوعە .

بەڵام ئەو فەرموودەیەی کە دەڵێت : " ما زال رسول الله ﷺ يقنت في الفجر حتى فارق الدنيا " **وەرناگیرێت چونکە** (ضعيف)[٢٤] **ە ، واتای فەرموودەکەش ئەوەیە کە بەردەوام پێغەمبەری خوا ﷺ قونووتی دەکرد تاوەکو دونیای بەجێ هێشت .**

(ابن القيم) **لە** (زاد المعاد : ١ / ٢٧١) **فەرموویەتی : (مەحاڵە پێغەمبەری خوا ﷺ لە هەموو بەیانیەکدا لە پاش ڕاست بوونەوە لە ڕکوع وتبێتی :** " اللهم اهدني فيمن هديت ، وتولني فيمن توليت ...الخ " **وە دەنگی بەرز کردبێتەوە ، و هاوەڵان ئامینیان لە سەر کردبێت بە هەمیشەیی تاوەکو دونیای بەجێ هێشتووە ، پاشان ئەمە لای ئوممەت ئاشکرا نەبێت ، بەڵکو زۆرینەی ئوممەتەکەی و زۆرینە بەڵکو هەموو هاوەڵەکانیشی نەیانکردووە ، هەتا هەندێکیان وتوویانە : تازە داهێنراوە ! وەکو** (سعد بن مالك الأشجعي) **وتوویەتی) .**

(ابن القيم) **پاش ئەوەی کە ئەو فەرموودەیەی پێشوو بە** (ضعيف) **دادەنێت ، دەفەرموێت : (ئەگەر** (صحيح) **یش بێت ، بەڵگەی تێدا نیە بۆ ئەو قونووتە دیاری**

---

[٢١] (البخاري : ١٠٠٢).

[٢٢] (القراء) : **نزیکەی حەفتا صەحابی بوون پێغەمبەری خوا ﷺ ناردنی بۆ لای هۆزەکانی** (رعل و ذكوان و عصية) **لە** (بني سليم) **، کە وایان پیشان دەدا مسوڵمان بوون ، و داوایان کرد لە پێغەمبەری خوا ﷺ چەند صەحابیەکیان بۆ بنێرێ بۆ ئەوەی فێری دینیان بکەن ، ئەویش ئەو حەفتا صەحابیەی بۆ ناردن ، بەڵام خیانەتیان لێکردن و هەموویان کوشتن ، پێغەمبەری خوایش ﷺ یەك مانگ لە قونووتدا دوعای تێکردن . بڕوانە** (فقه السنة : ص ٢٣٦) .

[٢٤] حديث منكر فيه : أبو جعفر الرازي و اسمه عيسى بن ماهان متكلم فيه . قال ابن التركماني : ... قال ابن حنبل و النسائي : ليس بالقوي ، وقال أبو زرعة : يهم كثيرا ، وقال الفلاس : سيء الحفظ ، وقال ابن حبان يحدث بالمناكير عن المشاهير ... وانظر التفصيل في (السلسلة الضعيفة : ١٢٣٨) (الموسوعة الفقهية : ١٣٦) .

کراوە[*] ، **چونکە بە (بە پێوە وەستان و بێدەنگی و بەردەوامی پەرستش و پاڕانەوە و تەسبیح و خشوع) یش دەوترێت قونووت ، وەکو خوای گەورە دەفەرموێت :** ﴿وله من في السموات والأرض كل له قانتون﴾ [الروم : ٢٦]. ﴿وكانت من القانتين﴾ [التحريم : ١٢].

(زيد) **ی کوڕی** (أرقم) **دەفەرموێت :** " لما نزل قوله تعالى : ﴿وقوموا لله قانتين﴾ أمرنا بالسكوت ونهينا عن الكلام "[٢٥] **واتە : پاش ئەوەی ئایەتی** ﴿وقوموا لله قانتين﴾ **دابەزی فەرمانمان پێکرا بە بێدەنگی و نەهیمان لێکرا لە قسەکردن (لە نوێژدا).**

باشە ئێوە چۆن زانیتان کە ئەنەس ئەو دوعا دیاری کراوەی ویستووە ، و دوعاکانی تری نەویستووە ؟)[٢٦] **، وە دەفەرموێت : (پاش ئەوەی کە قونووت لە سەر زمانی فەقیهەکان و زۆرینەی خەڵکی بوو بە ئەو دوعا ناسراوە** (اللهم اهدني فيمن هديت ... الخ)، **و بیستوویانە کە (پێغەمبەر ﷺ)**[*] **قونووتی کردووە تاوەکو دونیای بەجێ هێشتووە ، وە هەروەها خەلیفە ڕاشیدینەکان و جگە لەوانیش لە هاوەڵان (کردوویانە) ، هاتوون ئەو قونووتەی کە لە لەفزی هاوەڵاندا هاتووە دایان بڕیوە بە سەر وشەی قونووت لە زاراوە** (اصطلاح) **ی خۆیاندا (واتە : ئەو قونووتەی کە لە هاوەڵانەوە هاتووە ، ئەم دوعا دیاری کراوە نیە ، بەڵکو ئەوان مەبەستیان ماناکانی تری قونووت بووە کە پێشتر باسمان کرد بەڵام ئەمان هاتوون تایبەتیان کردووە بەو دوعا دیاری کراوەوە) وە پاشان خەڵکێك پەیدابوون کە جگە لەوەیان نەدەزانی ، بۆیە گومانیان نەبوو لەوەی کە پێغەمبەری خوا ﷺ و هاوەڵانی رضي الله عنهم بەردەوام بوونە لە سەری لە هەموو بەیانیەکدا ! لەمەشدا زۆربەی زانایان ناکۆکن لەگەڵیاندا و دەڵێن : پێغەمبەری خوا ﷺ بەردەوام نەیکردووە)**[٢٧] .

لە پاش ئەوەی کە باسمان کرد پرسیار لەو کەسانە دەکەین کە بە بەردەوامی لە نوێژی بەیانیاندا قونووت دەکەن : ئایا بۆچی قونووتتان تایبەت کردووە بە نوێژی بەیانیەوە و لە نوێژەکانی تردا نایکەن ؟

ئەگەر بڵێن : فەرموودەی (صحيح) **ی لە بارەوە هاتووە : ئێمەش دەڵێین ڕاستە فەرموودەی** (صحيح) **هاتووە لە سەر ئەوەی کە پێغەمبەری خوا ﷺ لە**

---

[*] **مەبەستی ئەم دوعایەیە** " اللهم اهدني فيمن هديت ، و تولني فيمن توليت ... الخ " .

[٢٥] (البخاري : ٤٥٣٤).

[٢٦] (زاد المعاد : ص ٢٧٦) .

[*] **وشەی ناو کەوانەکان خۆمان زیادمان کردووە بۆ ڕوونکردنەوەی مانا .**

[٢٧] (زاد المعاد : ٢٨٣).

نوێژی بەیانی و نوێژەکانی تردا ، لە کاتی بەلاّ و ناهەمواریدا قونووتی کردووە ، بەلاّم بە تەنها تایبەتی نەکردووە بە نوێژی بەیانیەوە بەڵکو لە هەموو نوێژەکانی تریشدا کردوویەتی .

(أنس) **ی کوڕی** (مالك) **دەفەرموێت : "** كان القنوت في المغرب والفجر **"**[٢٨] **واتە : قونووت لە نوێژی مەغریب و بەیانیدا بوو .**

لە فەرموودەیەکی تردا کە (سلمة) **ی کوڕی** (عبد الرحمن) **دەیگێڕێتەوە دەفەرموێت : "** ... فكان أبو هريرة يقنت في الظهر والعشاء الآخرة وصلاة الصبح ، ويدعو للمؤمنين ويلعن الكافرين **"** [٢٩] **واتە : ئەبو هورەیرە لە نوێژی نیوەڕۆ و عیشا و نوێژی بەیانیدا قونووتی دەکرد ، و دەپاڕایەوە بۆ بڕواداران و لەعنەتی دەکرد لە بێباوەڕان .**

باشە ئەگەر ئێوە ڕاست دەکەن و حەز دەکەن سوننەتی پێغەمبەری خوا ﷺ زیندوو بکەنەوە ئەی بۆ شوێن ئەو هەموو فەرموودە (صحيح) **انە ناکەون و پشتگوێی دەخەن ، و شوێن فەرموودەیەك دەکەون کە** (ضعيف) **ە .**

خوای گەورە لە ئایەتی تاقیکردنەوەدا دەفەرموێت : ﴿قل إن كنتم تحبون الله فاتبعوني يحببكم الله ويغفر لكم ذنوبكم والله غفور رحيم﴾[٣٠] **واتە : ئەی پێغەمبەر ﷺ بە بڕواداران بڵێ : ئەگەر ئێوە خواتان خۆش دەوێت دە شوێنی من بکەون و لە فەرمانی من دەرمەچن ، ئەو کاتە خواش ئێوەی خۆش دەوێت و لە گوناهو هەڵەکانیشتان خۆش دەبێت ، ئەو خوایە لێخۆشبوو و میهرەبانە .**

---

[٢٨] (البخاري : ١٠٠٤).

[٢٩] (مسلم :٦٧٦).

[٣٠] (آل عمران : ٣١).

قونووت له نوێژی وەتردا

لە فەرمووده‌دا هاتووه : " كان النبي ﷺ يقنت في ركعة الوتر "[31] **واته : پێغەمبەری خوا ﷺ قونووتی دەكرد له ڕكاتەكەی وەتردا .**

" و يجعله قبل الركوع "[32] **واته : قونووتەكەی دەخستە پێش ڕكوع . وه هەندێك جار دەيكرد.**

شێخ ئەلبانی دەفەرموێت : (وإنما قلنا : أحيانا ، لأن الصحابة الذين رووا الوتر لم يذكروا القنوت فيه ، فلو كان ﷺ يفعله دائما ، لنقلوه جميعا عنه ، نعم رواه أبي ابن كعب وحده ، فدل على أنه كان يفعله أحيانا ، ففيه دليل على أنه غير واجب ، وهو مذهب جمهور العلماء ، ولهذا اعترف المحقق ابن الهمام في فتح القدير (١ / ٣٠٦ و ٣٥٩ ، ٣٦٠) بأن القول بوجوبه ضعيف لا ينهض عليه دليل وهذا من إنصافه وعدم تعصبه ، فإن هذا الذي رجحه هو على خلاف مذهبه)[33] **واته : بۆیه وتمان : هەندێك جار ، چونكه ئەو هاوەڵانەی كه وەتریان ڕیوایەت كردووه ، باسی قونووتیان تێدا نەكردووه ، بۆیه ئەگەر پێغەمبەر ﷺ بەردەوام بیكردایه ئەوا هەموویان بۆیان نەقڵ دەكردین ، بەڵێ تەنها ئوبەی كوڕی كەعب گێڕاویەتیەوه ، ئەمەش بەڵگەیه لە سەر ئەوەی كه جار جار كردوویەتی ، وه بەڵگەشه لە سەر ئەوەی كه واجب نیه ، و ئەمەش مەزهەبی زۆرینەی زانایانه .**

شوێن و دوعای قونووت[34]

یەكەم : پاش تەواوبوون له خوێندنی قورئان و پێش ڕكوع ، هەندێك جار قونووت دەكرێت بەو دوعایەی كه پێغەمبەری خوا ﷺ (حسن) **ی كوڕی** (علي) **فێركرد ، ئەویش ئەم دوعایەیه :** " اللهم اهدني فيمن هديت ، و عافني فيمن عافيت ، و تولني فيمن توليت ، و بارك لي فيما أعطيت ، و قني شر ما قضيت ، فإنك تقضي و لا يقضى عليك ، و إنه لا يذل من واليت ، و لا يعز من عاديت ، تباركت و تعاليت ، لا منجا منك إلا إليك "[35] .

دووەم : ئاساییه دوعای قونووت بخرێته دوای ڕكوع ، و نەفرەت بكرێت له بێباوەڕان ، و دوعا بكرێت بۆ موسڵمانان ، و صەڵاوات بدرێت له سەر پێغەمبەر

---

[31] (رواه ابن نصر و الدارقطني بسند صحيح).

[32] (رواه أبو داود بسند صحيح).

[33] (الاختيارات الفقهية : ص ١٣٠) .

[34] (انظر قيام رمضان الألباني : ص٣١) .

[35] (أخرجه أبوداود بسند صحيح).

ﷺ ، لە نیوەی دووەمی مانگی ڕەمەزاندا ، چونکە ئەمە لە پێشنوێژەکانی سەردەمی ئیمامی عومەرەوە رضي الله عنه جێگیر بووە .

لە کۆتایی فەرموودەی (عبد الرحمن) **ی کوڕی** (عبد القاري) **دا هاتووە : " لەعنەتیان دەکرد لە بێباوەڕان لە نیوەی ڕەمەزاندا :** اللهم قاتل الكفرة الذين يصدون عن سبيلك ، ويكذبون رسلك ، و لا يؤمنون بوعدك ، و خالف بين كلمتهم ، و ألق في قلوبهم الرعب ، و ألق عليهم رجزك و عذابك ، إله الحق " ، **پاشان صەڵاواتیان دەدا لە سەر پێغەمبەر** ﷺ **، و ئەوەندەی بتوانن دوعای خێریان بۆ موسڵمانان دەکرد ، پاشان داوای لێخۆشبوونیان بۆ بڕواداران دەکرد . پاش ئەوە داوایان دەکرد :** " اللهم إياك نعبد ، و لك نصلي و نسجد ، و إليك نسعى ونحفد ، و نرجو رحمتك ربنا ، و نخاف عذابك الجد ، إن عذابك لمن عاديت ملحق " **پاشان** (ألله أكبر) **دەکات و سوژدە دەبات** .[٣٦] .

چەند سودێك

١ . ئیمام لە کاتی قونووتدا دەنگ بەرز دەکاتەوە ، لە فەرموودەدا هاتووە : " وكان يجهر بدعائه "[٣٧] **واتە : پێغەمبەری خوا** ﷺ **دەنگی بەرز دەکردەوە .**

٢ . لە کاتی قونووتدا دەست بەرز دەکرێتەوە ، لە فەرموودەدا هاتووە :" كان النبي ﷺ يرفع يديه في القنوت " [٣٨] **واتە : پێغەمبەر** ﷺ **لە قونووتدا دەستی بەرز دەکردەوە .**

ئەمەش مەزهەبی (أحمد و إسحاق) **ە** [٣٩] .

بەڵام فەرموودەیەکی (ضعيف) **هەیە کە دەڵێت :** " كان إذا رفع يديه لا يردهما حتى يمسح بهما وجهه " [*] **واتە : کە پێغەمبەر** ﷺ **دەستی بەرز بکردایەتەوە ، نەیدەگێڕایەوە تاوەکو دەم و چاوی پێ نەسڕایە .**

٣ . ئەوانەی لە دوای ئیمامەوە نوێژ دەکەن (آمين) **دەکەن لە سەر دوعاکانی ئیمام ، لە فەرموودەدا هاتووە :** " ويؤمن من خلفه "[٤٠] **واتە : ئەوانەی لە دوای ئیماوەن** (آمين) **دەکەن .**

---

[٣٦] (رواه ابن خزيمة في صحيحه : ٢ / ١٥٥ ، ١٥٦ / ١١٠٠) .

[٣٧] (البخاري : ٤٥٦٠).

[٣٨] (رواه أحمد و الطبراني بسند صحيح).

[٣٩] (الشرح الممتع : ص١٣).

[*] (ضعيف : أخرجه الترمذي : ٣٣٨٣ ، و في إسناده حماد بن عيسى و هو ضعيف كما في التقريب) .

[٤٠] (أخرجه أبو داود والسراج وصححه الحاكم ووافقه الذهبي).

٤ . دروسته هەندێك جار صەڵاوات بدرێت لە سەر پێغەمبەری خوا ﷺ ، چونكە لە هاوەڵانەوە جێگیر بووە ، شێخ ئەلبانی دەفەرموێت : (ثبت في حـديث إمامة أبي بن كعب الناس في قيام رمضان أنه كان يصلي على النبي ﷺ في آخـر القنـوت ، وذلك في عهد عمر رضي الله عنه رواه ابن خزيمة في صحيحه (١٠٩٧) وثبت مثله عن أبي حليمة معاذ الأنصاري الذي كان يؤمهم أيضا في عهده . رواه إسماعيل القاضي (رقم ١٠٧) وغيره فهـي زيادة مشروعة لعمل السلف بها ، فلا ينبغي إطلاق القول بأن هذه الزيادة بدعة .والله أعلم[٤١]

واتە : جێگیر بووە لە فەرموودەی پێشنوێژی ئوبەی كوڕی كەعب بۆ خەڵكی لە . تەراویحدا . كە صەڵاواتی داوە لە سەر پێغەمبەر ﷺ لە كۆتایی قونووتدا ، ئەمەش لە سەردەمی ئیمامی عومەردا .... بۆیە زیادەیەكی مەشروعە لەبەرئەوەی سەلەف كردوویانە ، و نابێت بوترێت ئەم زیادەیە بیدعەیە .

٥ . حیكمەتی دانانی دوعای قونووت لە پێش یان لە دوای ڕكوع ئەوەیە : كە ئەوانەی لە دوای ئیمامەوە نوێژ دەكەن ، بەشداری بكەن لەگەڵ ئیمامدا ، ئەگەر تەنها بە (آمين) **كردنیش بێت**[٤٢] .

هەڵە و بیدعەكانی قونووت

١ . یەكێك لە هەڵەكان تایبەتكردنی قونووتە بە نوێژی وەترەوە لە نیوەی دووەمی مانگی ڕەمەزان ، ڕاستە قونووت لە نیوەی دووەمی مانگی ڕەمەزاندا حاڵەتێكی تایبەتی هەیە ، بەڵگەش لە سەری ئەو (أثر) **یە كە لە** (صحيح ابن خزيمة : ٢ / ١٥٥ ، ١٥٦ رقم ١١٠٠) **دا هاتووە كە پێشتر باسمان كرد ، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا هەر تایبەت نیە بە نوێژی وەترەوە ، بەڵكو لە هەموو ساڵدا مەشروعە ، و ئەو فەرموودەیەی لەبارەی تایبەتكردنەكەوە هاتووە** (ضعيف) **ە**[٤٣] .

٢ . یەكێكی تر لە هەڵەكان زیادكردنی " فلك الحمد على ما قضيت ، أسـتغفرك وأتوب إليـك **" ە لە سەر دوعای قونووت ، چونكە لە پێغەمبەری خواوە ﷺ نەگێڕدراوەتەوە كە ئەو زیادەیەی وتبێت**[٤٤] .

٣. دەست هێنان بە دەم و چاو لە كاتی لێبوونەوە لە دوعای قونووت بیدعەیە ، شێخ ئەلبانی (ڕەحمەتی خوای لێ بێت) دەفەرموێت : (وأمـا مـسح الوجه بهما فلم يرد في هذا الموطن ، فهو بدعة ، وأما خارج الصلاة فلم يصح ، وكل ما روى

---

[٤١] (الاختيارات الفقهية : ص١٣٠).

[٤٢] (فتح الباري : ج٢ ص٦٣٣).

[٤٣] (**بڕوانە** : القول المبين في أخطاء المصلين : ١٣٣) .

[٤٤] (القول المبين : ١٣٤) .

في ذلك ضعيف ، وبعضه أشد ضعفا من بعض كما حققته في (ضعيف سنن أبي داود : ٢٦٢) و(الأحاديث الصحيحة : ٥٩٧) ولذلك قال العز بن عبد السلام في بعض فتاويه : لا يفعله إلا الجهال[٤٥] !

واتە : دەست هێنان بە دەم و چاو لەم شوێنەدا (واتە : لە دوای دوعای قونووت) هیچی لە سەر نەهاتووە ، و بیدعەیە ، بەڵام لە دەرەوەی نوێژ فەرموودەی (صحيح) **ی لە سەر نەهاتووە ، و هەموو ئەوانەی لەم بارەیەوە ڕیوایەت کراون** (ضعيف)**ن ، ... لە بەرئەوەش** (عز بن عبد السلام) **لە هەندێك لە فەتواکانیدا فەرموویەتی : مەسحی دەم و چاو ناکات مەگەر کەسێك کە نەزان بێت .**

بەڵام فەرموودەیەکی (ضعيف) **هەیە کە دەڵێت :** " كان إذا رفع يديه لا يردهما حتى يمسح بهما وجهه " **وا تە : کە پێغەمبەر ﷺ دەستی بەرز بکردایەتەوە ، نەیدەگێڕایەوە تاوەکو دەم و چاوی پێ مەسح نەکردایە .**

٤ . خوێندنی دوعای (اللهم اهدني فيمن هديت ... الخ) **لە قونووتی کاتی بەڵا و نەهامەتیدا ، چونکە ئەم دوعایە لەگەڵ ئەو حاڵەتەدا ناگونجێت[٤٦] .**

٥ . درێژکردنەوەی قونووت[٤٧] ، چونکە دەبێتە هۆی بێزارکردنی نوێژگەران ، بیریان لە لای نوێژەکانیان نامێنێت .

٦ . دەنگ بەرزکردنەوەی زۆر [٤٨].

پوختەی ئەم نامیلکەیە

پوختەی ئەو قسانەی پێشتر لەم چەند دێڕەدا کورت دەکەینەوە : قونووت لە نوێژە فەرزەکاندا تەنها لە کاتی بەڵا و ناهەمواریدا دەکرێت ، و تایبەت کردنی قونووت بە نوێژی بەیانیەوە بیدعەیە ، و قونووتی وەتر هەندێك جار دەکرێت نەك بە بەردەوامی ، لە قونووتدا دروستە ئیمام دەنگ بەرز بکاتەوە ، و دەست بەرزبکاتەوە ، و ئەوانەی لە دوای ئیمامەوەن (آمين **) بکەن لە سەر دوعاکان ، و دروستە صەڵاوات بدرێت ، بەڵام دەست هێنان بە دەم و چاو لە دوای تەواوبوونی دوعای قونووت بیدعەیە .**

والحمد لله الذي بنعمته تتم الصالحات

وصلى الله على نبينا محمد وعلى آله وصحبه وسلم

---

[٤٥] (الاختيارات الفقهية : ص١٣٠) .

[٤٦] (القول المبين : ص١٣٤) .

[٤٧] **(هەمان سەرچاوەی پێشوو).**

[٤٨] (القول المبين : ص١٣٤) .

سەرچاوەکان

١ . فتح الباري شرح صحيح البخاري – ابن حجر العسقلاني .

٢ . صحيح فقه السنة – أبو مالك كمال بن السيد سالم .

٣ . الروضة الندية – صديق حسن خان .

٤ . الموسوعة الفقهية الميسرة في فقه الكتاب والسنة المطهرة – حسين بن عودة العوايشة .

٥ . الوجيز في فقه السنة والكتاب العزيز – عبد العظيم البدوي .

٦ . فقه السنة – سيد سابق .

٧ . قيام رمضان – الشيخ العلامة المحدث محمد ناصر الدين الألباني .

٨ . الاختيارات الفقهية للإمام الألباني – إبراهيم أبو شادى .

٩ . الإقناع في مسائل الأجماع – للإمام الحافظ أبي الحسن علي بن القطان الفاسي .

١٠ . القول المبين في أخطاء المصلين – مشهور بن حسن آل سلمان .

١١ . قاموس البدع – مشهور بن حسن آل سلمان ، أحمد بن إسماعيل الشكوكاني .

١٢ .الشرح الممتع على زاد المستقنع – الشيخ العلامة الفقيه محمد بن صالح العثيمين .

١٣ . موسوعة الأحكام والفتاوى الشرعية – جمع و ترتيب : صلاح الدين محمود السعيد .

١٤ . (فقه السنة) **بە کوردی – وەرگێڕانی : حەمە ئەمین ئەحمەد بەرزنجی .**

١٥ . **چۆنێتی نوێژی پێغەمبەر ﷺ – وەرگێڕانی : مامۆستا عەدنان بارام کەلاری .**

١٦ . السنن والمبتدعات في العبادات – عمرو عبدالمنعم سليم .

www.ba8.org

لە دوعای خێر بێ بەشمان مەکەن